

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра **Фінансового менеджменту та фондового ринку**
(найменування кафедри)

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

(підпис)
“ ____ ” _____ 2019_р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності **072 Фінанси, банківська справа та страхування**
(шифр та найменування спеціальності)
за магістерською програмою професійного спрямування **Фінансовий та**
страховий менеджмент
(назва магістерської програми)

на тему: **«Менеджмент кредитного портфеля фінансової установи» (на**
прикладі ПАТ АБ «Південний»)
(назва теми)

Виконавець:

Студент 6 курсу факультету **ФБС**

Орленко Оксана Борисівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

к.е.н., доц., пр. проф.

(науковий ступінь, вчене звання)

Арутюнян Світлана Сергіївна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

ОДЕСА – 2019

АНОТАЦІЯ

Орленко О.Б., «Менеджмент кредитного портфеля фінансової установи»,
кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності
«072 Фінанси, банківська справа та страхування» за магістерською програмою
«Фінансовий та страховий менеджмент»,
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, 2019 рік

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів. Об'єкт дослідження – процес формування та управління кредитним портфелем комерційного банку, особливості формування фінансового менеджменту у банківській установі..

У роботі розглядаються теоретичні аспекти поняття «кредитний портфель». Проаналізовано фінансово-економічну та кредитну політику банку «Південний». Досліджено структуру та якість кредитного портфеля. Визначено основні проблеми АБ «Південний» та запропоновано шляхи їх вирішення.

Ключові слова: банк, кредитний портфель, менеджмент, НБУ, кредитна політика.

ANNOTATION

O.B. Orlenko, «Management of a loan portfolio of a financial institution»,
thesis for Master degree in specialty «072 Finance, Banking and Insurance» under the
program «
Financial and insurance management»,
Odessa National Economic University
Odessa, 2019

Thesis consists of three chapters. Object of study
the process of formation and management of a commercial bank's loan
portfolio, peculiarities of financial management formation in a banking institution..

Diploma thesis deals with theoretical aspects of of the concept of "loan
portfolio". The financial-economic and credit policy of the bank «Pivdenny» is
analyzed. The structure and quality of the loan portfolio were investigated. The main
problems of JSC “ Pivdenny ” and ways of their solution are suggested.

Keywords: bank, loan portfolio, management, NBU, credit policy.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРИТИЧНІ ОСНОВИ МЕНЕДЖМЕНТУ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ ФІНАНСОВОЇ УСТАНОВИ	6
1.1. Економічне визначення поняття менеджмент кредитного портфеля фінансової установи	6
1.2. Класифікація та методи менеджменту кредитного портфеля фінансової установи	12
1.3. Етапи розробки кредитної політики	19
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ АБ «ПІВДЕННИЙ»	28
2.1. Характеристика фінансово-економічної та кредитної політики фінансової установи	28
2.2. Оцінка структури та якості кредитного портфеля АБ «Південний»	34
2.3. Оцінка дохідності та ефективності кредитної політики	43
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ МЕНЕДЖМЕНТУ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ ФІНАНСОВОЇ УСТАНОВИ	49
3.1. Проблеми менеджменту кредитного портфеля фінансової установи та рекомендації щодо їх вирішення	49
3.2. Пропозиції щодо залучення систем раннього попередження проблемних кредитів	62
ВИСНОВОК	73
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	73
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність. Основною метою банку, як і будь-якої комерційної установи, є отримання прибутку. Історично склалось, що банки отримували найбільшу частину прибутку саме надаючи позики. Кредитування, як явище виникло з розвитком товарно-грошових відносин. І по нині, банківські установи основною своєю ціллю бачать проведення кредитних операцій. Не зважаючи на те, що кредитування має високий рівень дохідності, воно несе за собою великі ризики.

Однією з проблем здійсненні реформування та становлення фінансово – кредитного механізму, а отже і розвитку банківської системи в цілому, є досить висока ризикованість кредитних операцій. Зазначимо, що першопричинами є: теоретична недосконалість питання захисту інтересів кредитора від кредитних ризиків, незадовільний фінансово-господарський стан суб'єктів підприємництва, невисока кадрова підготовка працівників банківської системи тощо.

Основна причина банківських банкрутств – неповернення раніше виданих кредитів. Через це доцільно контролювати якість роботи кредиту ще на стадії його використання, постійно перевіряти здатність позичальника повернути кредит, а також перевіряти забезпечення позички чи гарантії її повернення третьою особою. З огляду на економічну та політичну нестабільність в Україні, найкращою гарантією повернення кредиту є його забезпечення оскільки при виникненні негативних явищ, єдиним джерелом повернення кредиту для банку є реалізація заставленого майна. Використання кожної окремої форми забезпечення повернення кредиту залежить від різних обставин, серед яких можна виділити такі проблемні для банку як: перевірка платоспроможності гарантів та поручителів, прийняття в якості застави неліквідного майна, звернення стягнення на заставу, можливість погашення боргу страховою компанією з огляду на нерозвиненість страхового бізнесу в Україні та його слабку економічну базу тощо.

Багато економістів передбачають нову фінансову кризу восени 2020, тому зараз, як ніколи важливо сформувати якісний портфель не тільки пасивів, а й активів. Перед банками постало питання: як сформувати кредитний портфель, який буде найбільш дохідним та найменш ризикованим. Для цього потрібно переглянути підходи до вивчення фінансового стану позичальника та його репутації, а також зосередити увагу на підвищенні ефективності менеджменту кредитного портфелю.

Питання розробки та пошуку методів ефективного менеджменту кредитного портфелю банку недостатньо повно розкрито та розроблено зарубіжними та вітчизняними вченими. Існують загальні принципи менеджменту, які можна спрямувати в будь-яку сферу та для банківської сфери, особливо в розрізі кредитної політики потрібен більш детальний підхід.

Мета даної роботи полягає у визначенні класифікації і методів управління та надані пропозицій щодо покращення якісного стану кредитного портфелю АБ «Південний».

Виходячи з поставленої мети основними **завданнями кваліфікаційної роботи є :**

1. Розглянути економічне визначення поняття «кредитний портфель» фінансової установи;
2. Визначити основні засади менеджменту кредитного портфеля;
3. Переглянути етапи розробки кредитної політики;
4. Оцінити структуру та якість кредитного портфелю АБ «Південний»;
5. Охарактеризувати фінансово-економічну та кредитну політику банку;
6. Розглянути проблеми менеджменту кредитного портфеля банку «Південний» та надати рекомендації щодо їх вирішення.

Об'єктом кваліфікаційної роботи є процес формування та управління кредитним портфелем комерційного банку, особливості формування фінансового менеджменту у банківській установі.

Предмет дослідження – теоретико-методичні засади науково-методичного забезпечення та практичні аспекти менеджменту кредитного портфелю взагалі і портфелю акціонерного банку «Південний» зокрема.

У даній роботі були застосовані наступні методи дослідження: порівняння – порівняння нормативних показників досліджуваного явища з показниками, які є у банківській установі; аналіз – розкладання загального поняття «кредитний портфель» на його конкретні показники та, як наслідок, синтез; розрахунків – кількісне вимірювання показників; метод первинних статистичних спостережень; побудова математичних моделей. Для виконання практичної частини випускної роботи була використана програма Microsoft Excel.

Проблемою менеджменту кредитного портфеля комерційного банку займалися такі вчені як А. Пашков, Ю. Бугель, Л. Бондаренко, В. Вовк, Т.Д.Косова, А. М. Тавасієва, А. А. Абішева, С. А. Єрмаков і Ю. Н. Юденков, У. М. Іскакова, . Табенська Ю.В.

Кваліфікаційна робота виконувалась на базі звітності банку ПАТ « Банк Південний». В якості інформаційної бази виступали законодавчі та нормативні акти, нормативно-інструктивні документи НБУ, монографії та наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених, офіційні матеріали НБУ, статистична інформація, консолідована фінансова звітність ПАТ «Банк Південний».

Апробація результатів дослідження. На підставі матеріалів дослідження опубліковано тези у збірнику «Сучасні інструменти управління корпоративними фінансами» під назвою «Оцінка менеджменту кредитного портфеля фінансової установи» .

ВИСНОВКИ

Одним з основних видів операцій, які приносять банку найбільший дохід є активні операції, тобто операції з кредитування фізичних та юридичних осіб. Кредитування є складним процесом, на якій впливають як зовнішні, так і внутрішні чинники.

Виходячи з поставлених в роботі завдань, ми можемо зробити наступні висновки.

1.Поняття « кредитний портфель банку » науковцями вивчається з різних сторін та трактується по різному . В цілому, вони сходяться на думці, що це не просто кількість позик наданих позичальниками, а їх загальний обсяг

систематизований за різними критеріями. Якщо систематизувати всі визначення, які були наведені в першому розділі, то кредитний портфель банку –це сукупність заборгованостей по діючим кредитам на певну звітну дату.

2.Для того щоб кредитний портфель банку виконував основну свою функцію, в саме приноси в прибуток, потрібно проводити ефективний менеджмент. Нами було визначено, що менеджмент кредитного портфеля –це ефективна та раціональна системи організації та управління заборгованостями по діючим кредитам на певну звітну дату. Для результативного управління кредитним портфелем потрібно провести класифікацію позик за різними критеріями, щоб спростити процес збору необхідної інформації, визначення величини ризику, границь кредитної лінії, параметрів за якими буде визначатись платоспроможність позичальника та необхідність застави. Основними засадами менеджменту кредитного портфеля є урегулювання рівня резерву на знецінення кредитів з загальним обсягом кредитування, націлення на отримання прибутку баланс між ризикованість та дохідністю портфеля.

3.Менеджмент кредитного портфеля передбачає розробку кредитної політики, яка означає в якому напрямі буде рухатись банк на ринку кредитування та які відносини, на яких принципах, він буде будувати зі своїми контрагентами; вона визначає пріоритетні напрями кредитування, цілі формування портфеля, описує стандарти, яких банк дотримується в процесі ведення кредитної угоди, рівень ризику, який банківська установа може на себе прийняти; порядок формування та використання резервів, повноваження та обов'язки виконавців та інше. Кредитна політика формується в три етапи: 1)визначення цілей кредитування; 2)розробка стандартів кредитування; 3)розробка вихідних документів кредитної політики. В подальшій діяльності відповідальні виконавці керуються стандартами та документами, які були розроблені.

4.В даній роботі проводилось дослідження менеджменту кредитного портфеля АБ «Південний». Даний банк функціонує на ринку України вже 26 років. За цей час він показав себе як стабільний та надійний банк, який вдало

переніс кризи 2008 та 2014 років. Політика банку, на даний момент, направлена на розширення частки ринку, яку він займає по всіх видах банківських продуктів. Про стабільність та стійкий розвиток свідчать показники ліквідності, які перевищують встановлені норми НБУ, показники збільшення чистого прибутку в кожному році аналізованого періоду, збільшення частки клієнтів, що обслуговуються в АБ «Південний», рейтинги присвоєні міжнародними агенствами. В 2019 році був розширений список системно-важливих банків України до якого потрапив і Південний.

5.Обсяг кредитного портфеля досліджуваного банку мав додатний приріст в кожному році аналізованого періоду. В 2018 році в порівнянні до 2014 року кредитний портфель збільшився на 154 %. В структурі кредитного портфеля переважають кредити юридичним особам, вони займають більше 97 % від загальної кількості виданих кредитів. Якщо класифікувати кредитний портфель за галузями економіки левову частку займає туристичні, готельні послуги, ресторанний бізнес та діяльність у сфері відпочинку та культури приблизно більше 50%. З ростом об'єму кредитного портфеля зростає й резерв на знецінення кредитів, що свідчить про вдало обрану кредитну політику, адже зі збільшенням суми кредитів зростає й ризикованість портфелю, що потребує збільшення резерву. Кредитний портфель банку можна визнати якісним тому, що показник не прострочених та не знецінених кредитів збільшувався з кожним роком та досяг позначки в 89 % на 2018 рік.

6. Менеджменту кредитного портфеля АБ «Південний» притаманні як власні проблеми, так і загального характеру, що стосуються банківської системи взагалі. До проблем у можна віднести: 1) втрата довіри з боку населення; 2) кризові явища в економіці; 3) тіньова економіка; 4) брак якісних позичальників, тобто позичальників, які можуть офіційно підтвердити свою платоспроможність; це стосується як юридичних, так і фізичних осіб; 5) високий кредитний ризик; 6) зволікання з визначенням кредитів проблемними; 7) махінації з боку позичальників; 8) в окремі роки банком були

порушені нормативи Н7 та Н9; 9) від’ємний показник ефективності менеджменту кредитного портфеля.

Для усунення вище згаданих проблем автором було запропоновано наступні шляхи вирішення: 1) зміцнення соціально-економічного становища в країні, через збільшення оплати праці, соціальної підтримки незахищених верств населення, підвищення загального рівня життя населення; 2) підвищення фінансової грамотності населення; 3) захист прав позичальників та кредиторів; 4) використання механізмів реструктуризації й списання боргу; 5) використовувати кредитне страхування; 6) диверсифікація банківських продуктів; 7) підвищувати кваліфікацію працівників банку; 8) залучення систем раннього попередження проблемних кредитів.

Системи раннього попередження проблемних кредитів повинні стати важливою частиною кредитного менеджменту. Завдяки їх залученню банк зможе запобігти збільшенню ризику кредиту через обрані механізми впливу на позичальника.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Алексеев І. В. Гроші та кредит : навч. посібник / І. В. Алексеев, М. К. Колісник.- К. : Знання, 2009. - 253 с. - Бібліогр.: с. 215-217.
2. Основи банківської справи: навч. посібник / І.Ф. Прокопенко, В.І. Ганін, В.В. Соляр, С.І. Маслов. – К: Центр навчальної літератури, 2005. – 124-125 с.
3. Пашков А. Оцінка якості кредитного портфеля .*Фінансовий простір*. – 2011. – № 2(18). – С. 14–21
4. Бугель Ю. Аналіз якості структури кредитного портфеля комерційних банків в ринкових умовах господарювання .*Українська наука: минуле, сучасне,*

майбутнє : збірник наукових праць. – Тернопіль : Економічна думка, 2011. – Вип. 11. – С. 51–57.

5. Бондаренко Л. Поняття кредитного портфеля комерційного банку і критерії його конкурентоспроможності *.Вісник Національного Банку України*. – 2008. – № 3. – С. 31–33

6. Вовк В., Кредитування і контроль : [навч. посібник] / В. Вовк, О. Хмеленко. – К. : Знання, 2008. – 463 с.

7. Косова Т.Д. Аналіз банківської діяльності: навч.посібник / Т.Д. Косова – К.: Центр учбової літератури, 2018.- с.98

8. Офіційний сайт НБУ. URL:
https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123409&cat_id=123213

9. Тавасиев А. М. Основы банковского дела: учебник/ А. М. Тавасиев - М.: Маркет, 2006.- 568 с.

10. Ермаков С. А. Основы организации деятельности коммерческого банка: учебник/ С. А. Ермаков, Ю. Н. Юденков -М.: КНОРУС, 2009.- 656 с.

11. Абишев А. А. Финансово-экономический словарь/ А. А. Абишев - Алматы: Экономика, 2006.- 704 с.

12. Искаков У. М. Банковское дело:учебник/ У. М. Искаков. -Алматы: Экономика, 2011.- 552 с.

13. Еділкизи О. А. Кредитний портфель банку: сутність, значення та його класифікація.*Молодий вчений*. - 2016. - №11. - С. 721-723.

14. Положення про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями . Постанова Правління Національного банку України від 25.01.2012 р. № 23. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/z0231-12>

15. Фореніншурер. URL: <https://forinsurer.com/rating-banks>.

16. Табенська Ю.В. Аналіз та оцінка якості кредитного портфелю.*Молодий вчений* -2018-400с.

17. Р. Коцовська Операції комерційних банків: навч. посіб. / Р. Коцовська, В. Ричаківська, Г. Табачук, Я. Грудзевич, М. Вознюк - К.: Альтера; Львів: 2003-500 с.
18. . Лупій В.А. Кредитні ризики: навч. посіб. / В.А. Лупій. - К.: Центр навчальної літератури, 2012. — 153 с.
19. Коробова Г.Г. Банковское дело: навч. посіб. / Г.Г. Коробова. - М.: Економіст, 2010. – 751 с.
20. Коваленко, В.В. Управління кредитним портфелем в умовах фінансової невизначеності функціонування банків . *Регіональна економіка та управління*. – 2016. – №1(08). – С. 60-63.
21. Эрикссон, М. Обзор управления: руководство и оценка организаций по разработке с целью согласования с бизнес стратегией . URL: <http://www.imb.com/developerworks/ru/library/ericsson/>
22. Сєрик, Ю.В. Управління кредитним портфелем банку . *Економіка і управління*. – 2012. – №4. – С. 70-75.
23. Чуб, П.М. Підходи до управління кредитним портфелем комерційного банку : автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.04.01 «Фінанси, грошовий обіг і кредит» Київ. нац. екон. ун-т.К., 2003. – 18 с.
24. Фещур Р.В. Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи Менеджмент та маркетинг становлення та розвитку/ Р.В. Фещур, Ю.В. Самуляк. – Львів: Вид-во Нац. ун-ту «Львівська Політехніка», 2008. – С. 100-109.
25. Семенча, І.Є. Управління кредитним банком у сучасних економічних умовах в Україні: проблеми та шляхи подолання .*Ефективна економіка: електронне наукове фахове видання*. – 2014. – №6. – . URL: <http://economy.nayka.com.ua/?op=1&Z=311>
26. Марчук Т.С. Попередній аналіз кредитної заявки на відповідність кредитній політиці комерційного банку .*Економіка і суспільство*. Вип. 8 . 2017 - с 923

27. Вовк В.Я., Кредитування і контроль: Навч. посіб./ В.Я.Вовк, О.В. Хмеленко— К.: Знання, 2008. — 463 с.

28. Любар О.О. Кредитна політика банків: види та моделі. *Вісник університету Банківської справи Національного банку України*. 2010. № 3 (9). С. 183–185.

29. Михайляк Г. В. Кредитна політика банків та шляхи її оптимізації. *Причорноморські економічні студії*. - 2018. - Вип. 27(2). - С. 103-106.

30. Рейтинг стійкості банків . URL: <https://minfin.com.ua/ua/banks/rating/>

31. Фінансова звітність АБ «Південний» за 2014 рік

32. Фінансова звітність АБ «Південний» за 2015 рік

33. Фінансова звітність АБ «Південний» за 2016 рік

34. Фінансова звітність АБ «Південний» за 2017 рік

35. Фінансова звітність АБ «Південний» за 2018 рік

36. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/term/28759>

37. Волкова Н.І., Тенденції та особливості кредитної діяльності вітчизняних банків на сучасному розвитку економіки / Н.І. Волкова, А.О. Кункель. *Економіка і організація управління*. № 1 - 2018

38. Довгань Ж. Особливості управління кредитною діяльністю банківських установ у сучасних умовах. *Світ фінансів*. - № 4 – 2015 г.

39. Індекс інфляції
URL: <https://index.minfin.com.ua/economy/index/inflation/2019/>

40. Рейтинг наднадійні банків . URL: <http://www.lcmmedia.com.ua/news/economy/cs/37995-reyting-sverhnadezhnosti-bankov-7/>

41. Жукова Н.К. Сучасний стан та проблеми управління кредитним портфелем комерційних банків . Н.К. Жукова, Н.В. Зражевська . *Економічний часопис-XXI*. – 2013. – № 2(1). – С. 70–72

42. Огляд ринку банківського кредитування . URL:
<https://iser.org.ua/analitika/ekonomichnii-analiz/ogliad-rinku-bankivskogo-kredituvannia>
43. Офіційний сайт АБ «Південний»[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.com.ua/>
44. Положення Національного банку України "Про кредитування" . URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0246500-95>
45. Л. Б. Штефан Проблеми управління кредитним ризиком в комерційних банках України .*Ефективна економіка*. № 3, 2015
46. Вимоги НБУ до управління проблемними кредитами у банках [Елетронний ресурс] – Режим доступа: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2747828-nbu-zaprovadiv-vimogi-do-upravlinna-problemnimi-kreditami-u-bankah.html>
47. Про затвердження Положення про організацію процесу управління проблемними активами в банках України . URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0097500-19>
- 48.Підходи до побудови Системи раннього . URL:
https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/EWS_pr_2019-11-04.pdf?v=4
49. Бутинця Ф.Ф., Аналіз діяльності комерційного банку:навч.пос./ Ф.Ф. Бутинця , А.М. Герасимович .- Житомир:Рута.-2001-383
50. Камінський А. Б. Ризик-менеджмент: проблематика розвитку.*Наукові записки НаУКМА. Економічні науки*.2017. URL:
<file:///C:/Users/HP/Downloads/119794-254751-1-SM.pdf>